

DREPT PUBLIC

CZU: 342.5:341.241

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.3\(74\).01](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.3(74).01)

CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII TRATATELOR INTERNAȚIONALE¹

Gheorghe RENIȚĂ,
doctor în drept, conferențiar
universitar, formator INJ
<https://orcid.org/0000-0003-2722-009X>

SUMAR

În acest articol sunt analizate particularitățile controlului constituționalității tratatelor internaționale. Punctul de plecare îl constituie prevederile relevante ale Constituției Republicii Moldova. Apoi, se efectuează o radiografie a jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova. Se constată că, în accepția Curții Constituționale, tratatele internaționale pot fi contestate în fața ei de către subiectele cu drept de sesizare între momentul exprimării consimțământului Republicii Moldova de a fi legată prin tratat și momentul intrării în vigoare a tratatului.

Cuvinte-cheie: *Constituție, tratat internațional, control de constituționalitate, preeminența dreptului, pacta sunt servanda.*

Introducere

Curțile Constituționale sunt chemate uneori să verifice constituționalitatea tratatelor internaționale. Nu face excepție nici Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Sub acest aspect, în baza art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, „Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității (...) tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte”.

Din această perspectivă, în prezentul studiu propun să analizez particularitățile controlului constituționalității tratatelor internaționale, valorificând jurisprudența relevantă și abordările doctrinare.

CONSTITUTIONAL REVIEW OF INTERNATIONAL TREATIES

SUMMARY

This article analyses the peculiarities of the constitutional review of international treaties. The starting point represents the relevant provisions of the Constitution of the Republic of Moldova. Then, an overview of the case-law of the Constitutional Court of the Republic of Moldova is performed. It is observed that, according to the Constitutional Court, international treaties can be challenged before it by the subjects with the right to lodge an application between the moment of the Republic of Moldova's expression of consent to be bound by the treaty and the moment of the treaty's entry into force.

Key-words: *Constitution, international treaty, constitutional review, rule of law, pacta sunt servanda.*

Rezultate și discuții

Din punct de vedere conceptual, noțiunea de „tratată” este generală și cuprinde toate genurile de acorduri internaționale – tratat, acord, pact, convenție, declarație, comunicat, protocol ș.a. Indiferent de denumirea lor, actele respective au aceeași putere juridică obligatorie [5].

După această clarificare, este de remarcat că în 2002 Curtea Constituțională a fost sesizată, în premieră, ca să verifice constituționalitatea unui tratat internațional. Mai exact, doi deputați au solicitat exercitarea controlului constituționalității art. 10 din Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat, precum și a Protocolului adițional la Tratat (semnate la Kiev la 18 august 1999), potrivit căruia Republica Moldova transmite în proprietate (posesie, folosință și administrare) Ucrainei sectorul de autostradă Odesa-Reni în regiunea localității Palanca a Republicii Moldova cu

¹ Acest articol are la bază comunicatul elaborat pentru Conferința științifică internațională „Pacta sunt servanda: realități și perspective”, în onoare Nicolae Osmochescu, doctor în drept, profesor universitar, 14 noiembrie 2024, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept.

lungimea de 7,77 km și a sectorului de teren prin care trece acesta, cu suprafața de 18,0 ha [1].

În opinia autorilor sesizării, articolele 10 din Tratat și Protocolul adițional contravin principiilor constituționale ale inalienabilității și indivizibilității teritoriale a statului, consfințite în art. 1 alin. (1) și, respectiv, în art. 3 alin. (1) din Constituție, care sunt incompatibile cu înstrăinarea teritoriului sub orice formă și cu divizarea teritorială, teritoriul reprezentând unul din elementele principale ale statului, și aduc atingere art. 3 alin. (2) din Constituție, care stabilește unele condiții în ceea ce privește modificarea frontierelor. Autorii sesizării au mai invocat că actele supuse controlului constituționalității au fost încheiate cu încălcarea art. 8 alin. (2) din Constituție, care prevede că intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de revizuirea acesteia [1].

La rândul său, Curtea Constituțională a apreciat că atribuția sa, stabilită în art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, privind exercitarea controlului constituționalității asupra tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, urmează a fi examinată prin prisma altor dispoziții constituționale și în coroborare cu normele naționale și internaționale în domeniu, dat fiind că norma constituțională enunțată, având caracter general, nu specifică care tratate sunt supuse controlului constituționalității și la ce etapă: până sau după intrarea lor în vigoare [1].

Așa fiind, Curtea a reținut că, potrivit prevederilor Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, prin tratat se înțelege un acord internațional încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional. De asemenea, art. 24 din Convenție, care reglementează modul de intrare în vigoare a tratatelor, prevede că un tratat intră în vigoare la data și după modalitățile ce s-au fixat prin dispozițiile sale sau prin acord între statele care au participat la negocieri [apud: 1].

În speță, Curtea Constituțională a reținut că, odată intrat în vigoare, la 18 noiembrie 2001, Tratatul cade sub incidența principiului de drept internațional „*pacta sunt servanda*” (art. 26 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor). Iar potrivit art. 27 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, o parte nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern pentru a justifica neexecutarea unui tratat [1].

Curtea a subliniat că, prin art. 8 alin. (1) din Constituție, Republica Moldova se obligă să respecte tratatele la care este parte. Mai mult, alin. (2) din același articol statuează că intrarea în vigoare a unui tratat internațional, conținând dispo-

ziții contrare Constituției, va trebui precedată de o revizuire a acesteia. În acest sens, potrivit Curții Constituționale, în cazul în care o asemenea revizuire nu a avut loc, tratatul internațional intrat în vigoare devine executoriu [1].

Invocând principiul dreptului internațional privind îndeplinirea de către stat a angajamentelor internaționale, Curtea a notat că exercitarea controlului constituționalității acestui tratat ar contrazice principiul internațional privind executarea tratatelor cu bună credință, ceea ce ar aduce prejudicii credibilității Republicii Moldova ca partener în raporturile instituite prin tratatele internaționale și ar întârzia sau chiar ar frâna dezvoltarea relațiilor interstatale și interguvernamentale ale țării [1].

Potrivit Curții Constituționale, imposibilitatea exercitării controlului constituționalității actelor contestate rezultă și din prevederile art. 22 alin. (2) din Legea nr. 595 din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, care stabilește că tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, recunoscute de Curtea Constituțională ca incompatibile cu Constituția Republicii Moldova, nu sunt puse în vigoare și nu sunt aplicate. Curtea a remarcat că această normă nu prevede efectele juridice ale unui tratat internațional intrat în vigoare declarat neconstituțional [1].

Din aceste motive, prin Decizia nr. 5 din 24 septembrie 2002, Curtea a dispus (cu majoritate de voturi) sistarea procesului privind controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999.

În același timp, Curtea Constituțională a trimis o Adresă Parlamentului, în care s-a notat că în procesul examinării sesizării, Curtea a constatat că reglementările naționale care guvernează problemele tratatelor internaționale conțin lacune și contradicții, pentru eliminarea cărora se impune operarea unor modificări. În concret, s-a arătat că este oportun de a specifica în art. 135 din Constituție categoriile de tratate care pot fi supuse controlului constituționalității, precum și momentul din care Republica Moldova devine parte la ele (ratificare, semnare, acceptare, aderare, aprobare etc.) [1].

Au trecut mai mult de două decenii de la această solicitare, însă art. 135 din Constituție nu a fost modificat, așa cum a cerut Curtea Constituțională.

În orice caz, mesajul Curții Constituționale (din Decizia nr. 5 din 24 septembrie 2002) a fost următorul: nu este posibil de verificat constituționalitatea unui tratat internațional (la care Republica Moldova este parte) care a intrat în vigoare. Altfel spus, Curtea Constituțională nu ar avea competen-

ța de a exercita un control de constituționalitate *ex post* (a posteriori) al tratatelor internaționale. *Per a contrario*, rezultă că tratele internaționale pot fi supuse doar unui control de constituționalitate *ex ante* (a priori), adică înainte de intrarea în vigoare a acestora.

Este salutar faptul că instanța de control constituțional a țării noastre a ținut cont de mai multe prevederi din Constituție (interpretarea sistematică), precum și de standardele internaționale (Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor).

Corelativ, este criticabilă opțiunea Curții Constituționale de a motiva soluția sa și prin prisma Legii nr. 595 din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova. Aceasta – deoarece legea în discuție (i.e., un act normativ subordonat Constituției) conține norme infraconstituționale și, prin urmare, normele din această lege pot constitui obiect al controlului constituționalității și, în consecință, pot fi declarate neconstituționale. Soluția Curții Constituționale nu trebuie să depindă de acte subordonate Constituției. Dacă ar fi altminteri, ar reieși că ori de câte ori Parlamentul va modifica normele infraconstituționale ar trebui reconsiderată și poziția Curții Constituționale, ceea ce este un nonsens. Controlul constituționalității rezidă în verificarea concordanței dintre normele constituționale cu cele infraconstituționale contestate.

Nu toți judecătorii Curții Constituționale au fost de acord cu abordarea din Decizia nr. 5 din 24 septembrie 2002. Potrivit opiniei separate, formulate de un judecător, „este eronată concluzia despre necesitatea supunerii controlului constituționalității *a priori* a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Afirmția privind caracterul eronat al tezei despre necesitatea supunerii controlului *a priori* a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte este confirmată atât de argumentele invocate mai sus, cât și de conținutul art. 22 din Legea nr. 595 din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, lege la care se face referință în Decizia Curții (nr. 5/2002), în care se stabilește fără nici o excepție că Curtea Constituțională, sesizată în conformitate cu legislația în vigoare, exercită controlul constituționalității prevederilor tratatelor internaționale la care statul nostru este parte sau a unor dispoziții din ele. Dispozițiile art. 22 din Legea precitată nu menționează că instanța de jurisdicție constituțională supune tratatele internaționale controlului constituționalității *a priori* și nu *a posteriori*. Or, reglementările legale în vigoare vizează tratatele intrate în vigoare și nu proiectele acestora” [9].

Din nou, cred că argumentarea trebuia să se facă prin prisma Constituției, nu prin prisma Legii

nr. 595 din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova.

Cât privește fondul cauzei, în opinia separată se notează că trebuia pronunțată o hotărâre prin care „norma contestată urma să fie recunoscută neconstituțională pentru considerentul că ea contravine în mod incontestabil prevederilor cuprinse în art. 1 alin. (1) și art. 3 alin. (1) din Constituție, care stabilesc că Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil, iar teritoriul acestui stat este inalienabil. Prin dispozițiile actelor contestate, 18 ha din teritoriul național al statului – teritoriu care nu coincide cu frontiera de stat – au fost transmise în proprietate exclusivă și în jurisdicția altui stat. Pe acest teritoriu, amplasat pe o distanță de 7,7 km pe teritoriul Republicii Moldova, a fost instituită jurisdicția altui stat, fapt prin care au fost suprimate principiile constituționale privind inalienabilitatea teritoriului statului, suveranitatea, unitaritatea, indivizibilitatea și independența acestuia, s-a adus o gravă atingere garanțiilor, drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor Republicii Moldova, care, pe teritoriul țării, sunt supuși, de fapt, jurisdicției unui alt stat, fiind limitați în drepturi și în libertatea de a le exercita pe întreg teritoriul țării: atât pe fâșia de pământ-șosea (ce aparține Republicii Moldova) transmisă în proprietate exclusivă și în jurisdicția altui stat, cât și după ea” [9].

În 2010, această problemă a fost pusă iarăși în discuție. De data acesta, Curții Constituționale i s-a solicitat (de către avocatul parlamentar) controlul constituționalității Legii nr. 348 din 12 iulie 2001 pentru ratificarea Tratatului dintre Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat, precum și a efectelor juridice produse prin adoptarea acestei legi.

Analizând sesizarea sub aspectul admisibilității, Curtea Constituțională a reținut că aceasta nu poate fi acceptată spre examinare în fond, deoarece problema abordată în ea, în speță Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și Protocolul adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999, au făcut anterior obiectul jurisdicției constituționale, la sesizarea unor deputați în Parlament [2]. În continuare, Curtea a reiterat argumentele din Decizia sa anterioară (nr. 5/2002).

Între timp, în 2007, Curtea Constituțională a fost sesizată (de către Guvern) ca să verifice constituționalitatea unor prevederi din Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, adoptat la 17 iulie 1998, în cadrul Conferinței diplomatice a Organizației Națiunilor Unite. Sub acest aspect, Curtea Constituțională a remarcat că Republica Moldova a semnat (în 2000) acest tratat, dar încă nu era ratificat (i.e., a fost ratificat de către Parlament

în 2010) și, prin urmare, încă nu era în vigoare/nu producea efecte juridice pentru țara noastră. În aceste condiții, Curtea a examinat sesizarea în fond și a recunoscut compatibile cu Constituția prevederile tratatului în cauză. În special, Curtea a constatat că prevederile constituționale care se referă la imunitatea persoanelor oficiale au întindere numai față de activitatea lor publică, fără a-i absolve, în cazul săvârșirii unei infracțiuni, de urmărirea și condamnarea penală conform Statutului Curții Penale Internaționale. De aici Curtea a conchis că art. 27 alin. (1) din Statutul Curții Penale Internaționale, care prevede că Statutul se aplică tuturor în mod egal, fără nici o distincție bazată pe calitatea oficială, nu intră în contradicție cu dispozițiile constituționale. De asemenea, Curtea a reținut că, în baza art. 89 alin. (1) din Statutul de la Roma, Curtea Penală Internațională poate prezenta statului pe teritoriul căruia o persoană este susceptibilă de a se afla o cerere, însoțită de documentele justificative, vizând ca această persoană să fie arestată și să îi fie predată. În același timp, art. 18 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova statuează că cetățenii Republicii Moldova nu pot fi extrădați sau expulzați din țară. Curtea a accentuat că predarea și extrădarea constituie nu doar doi termeni diferiți, dar și două concepte distincte, atât după natura lor, cât și după subiecții implicați. În cazul extrădării, sunt implicate două state, care acționează în baza unui tratat internațional, la care ambele sunt parte, statul solicitat urmând să verifice dacă statul solicitant garantează persoanei drepturile materiale și procesuale consfințite de tratatul respectiv și de normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Predarea persoanei către Curtea Penală Internațională se efectuează la cererea acesteia și poate avea loc numai atunci când există în speță o decizie asupra admisibilității. Corelând art. 89 alin. (1) din Statutul de la Roma cu art. 18 alin. (1) din Constituție, Curtea Constituțională a relevat că, în cazul predării cetățenilor Curții Penale Internaționale, ei vor beneficia de protecția statului [6].

O altă speță de referință datează din 2013. Astfel, un grup de deputați a adresat Curții Constituționale sesizarea pentru controlul constituționalității Legii nr. 159 din 28 iunie 2013 pentru ratificarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul militar, Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 709 din 12 iulie 2013 privind promulgarea Legii nr. 159 din 28 iunie 2013, precum și a prevederilor Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul militar din 20 aprilie 2012. Autorii sesizării au invocat neconstituționalitatea actelor contestate sub două aspecte: încălcarea procedurii de adoptare și votare a Legii nr. 159 din 28 iunie

2013 privind ratificarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul militar (lipsa cvorumului necesar adoptării proiectelor de legi organice; includerea pe ordinea de zi în mod unilateral de către Președintele Parlamentului a chestiunii privind adoptarea în a doua lectură a proiectului de lege privind ratificarea Acordului menționat; neacordarea termenului de până la 10 zile pentru prezentarea amendamentelor) și încălcarea prin prevederile Acordului a art. 11 al Constituției, care se referă la statutul de neutralitate al Republicii Moldova și a cutumelor și normelor internaționale în domeniul neutralității statelor [3, § 7].

Curtea a reținut, mai întâi, că domeniul vizat de obiectul sesizării ține în special de regimul juridic al tratatelor internaționale încheiate de către Republica Moldova. Apoi, a făcut o retrospectivă a prevederilor relevante referitoare la încheierea tratatelor internaționale și la jurisprudența sa anterioară. Apoi, în dezvoltarea interpretării sintagmei „tratate la care Republica Moldova este parte” din art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, Curtea Constituțională a considerat necesar a preciza când un tratat devine executoriu pentru Republica Moldova sau, altfel spus, când un tratat încheiat de Republica Moldova produce efecte juridice. În acest context, Curtea a relevat că, prin încheierea tratatelor, se înțelege succesiunea de etape care trebuie urmate, ansamblul de activități care trebuie desfășurate, precum și ansamblul de proceduri și reguli care trebuie respectate, astfel încât tratatul să producă efecte juridice. Procesul de încheiere a unui tratat internațional cuprinde mai multe etape distincte: negocierea textului; autentificarea textului; exprimarea consimțământului părților de a încheia tratatul; intrarea în vigoare și înregistrarea tratatului. După exprimarea consimțământului de a fi legat printr-un tratat, statul are obligația de a emite acte juridice, care să confere tratatului forță obligatorie în ordinea juridică internă. Astfel, Curtea a subliniat că un tratat poate să intre în vigoare la nivel internațional, în sensul că obligă statele-părți, dar nu și la nivel intern, deoarece nu s-au efectuat încă procedurile interne aferente. Curtea a conchis că exercitarea controlului constituționalității unui tratat internațional, în sensul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, poate interveni între momentul exprimării consimțământului de către Republica Moldova de a fi legată prin tratat pe plan internațional și momentul punerii în vigoare a tratatului prin îndeplinirea procedurilor cerute de lege. Astfel, între momentul exprimării consimțământului Republicii Moldova de a fi legată prin tratat și momentul intrării în vigoare a tratatului, subiecții abilitați își pot exercita dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în vederea controlului con-

stituționalității tratatelor internaționale [3, § 38-40, 43, 45, 52].

Raportând aceste raționamente la contextul obiectului sesizării, Curtea a menționat că Acordul încheiat între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul militar, potrivit art. 17 din Acord, a intrat în vigoare la data de 30 iulie 2013, data primirii ultimei notificări, prin care părțile s-au înștiințat reciproc despre îndeplinirea procedurilor legale interne necesare intrării sale în vigoare. Iar odată ce a avut loc schimbul instrumentelor de ratificare, tratatul intră în vigoare și cade sub incidența principiului de drept internațional „*pacta sunt servanda*”. Din acest motiv, Curtea a decis că se află în imposibilitate de a exercita controlul constituționalității Acordului în discuție, a legii de ratificare a Acordului și a decretului de promulgare a legii și a Acordului [3, § 54, 55 și 60]. Totodată, Curtea a constatat că sunt neîntemeiate argumentele referitoare la pretinsa încălcare a procedurii de adoptare și votare a legilor organice prin care se ratifică acordurile interguvernamentale [3, § 61-67].

În 2014, o fracțiune parlamentară a solicitat Curții Constituționale efectuarea controlului constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, precum și a Legii nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere. Autorii sesizării au pretins, în special, că prevederile contestate afectează suveranitatea, independența, neutralitatea, interesele economice și financiare ale Republicii Moldova, fiind contrare articolelor 1, 7, 8, 9 alin. (3), 11 și 126 din Constituție.

Curtea a constatat că, până la etapa intrării în vigoare a Acordului, sesizarea corespunde condițiilor de formă și de fond pentru a fi declarată admisibilă.

Pe fond, Curtea Constituțională a constatat că:

„162. (...) *aspirațiile Republicii Moldova de a stabili relații politice, economice, culturale și în alte domenii de interes comun cu țările europene și orientarea spre spațiul valoric democratic european au fost consfințite în actul de constituire a statului - Declarația de independență.*

163. (...) *orientarea Republicii Moldova spre spațiul valoric democratic european se bazează pe valorile constituționale fundamentale, unanim recunoscute și protejate, precum suveranitatea, independența, democrația. Or, potrivit Acordului, democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și supremația legii stau la baza asocierii politice și integrării economice.*

164. Prin urmare, prin ratificarea și implementarea Acordului de Asociere, Republica Moldova, pe de

o parte, și statele membre ale Uniunii Europene, pe de altă parte, vor împărtăși în mod special valorile și principiile comune, cum sunt democrația și statul de drept, respectul pentru drepturile omului, buna guvernare, economia de piață și dezvoltarea durabilă”.

Plecând de la aceste premise, Curtea Constituțională a recunoscut constituționale prevederile Acordului și ale legii de ratificare a Acordului vizat, precizând că, în sensul Declarației de Independență și articolului 1 din Constituție (care prevede, între altele, că Republica Moldova este un stat de drept), orientarea spre spațiul valoric democratic european este un element definitoriu al identității constituționale a Republicii Moldova [7].

Finalmente, un alt tratat internațional contestat (în 2020, de unii deputați) în fața Curții Constituționale este Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat. Curtea a reținut că „Acordul contestat de către autorii sesizărilor a fost ratificat de Parlament prin Legea nr. 57 din 23 aprilie 2020, însă promulgarea și intrarea sa în vigoare a fost suspendată printr-o Decizie a Curții [4]. Așadar, verificarea constituționalității acestui tratat ține de competența *ratione materiae* a Curții, potrivit articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție” [8]. În rezultat, Curtea a conchis că Acordul menționat conține mai multe prevederi care nu sunt clare și previzibile, generează incertitudine juridică și afectează interesele economice naționale ale Republicii Moldova. Prin urmare, Curtea a declarat neconstituțional Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat. În subsecvent, Curtea a declarat neconstituționale: (i) Hotărârea Guvernului pentru inițierea negocierilor și aprobarea semnării Acordului; (ii) Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru ratificarea Acordului; (iii) Legea pentru ratificarea Acordului.

Concluzii

În toate cazurile analizate mai sus Curtea Constituțională și-a stabilit competența sa: i.e., că poate efectua un control de constituționalitate *ex ante* (*a priori*) al tratatelor internaționale, adică până la intrarea în vigoare a tratatelor contestate. Totuși, în doctrină, există voci care pledează și pentru controlul de constituționalitate *ex post* (adică după ce a intrat în vigoare) al tratatelor, precizându-se că un astfel de control poate fi conceput și/sau practicat într-un mod perfect compatibil cu dreptul internațional [10, p. 109]. În perspectivă, se cuvine de cugetat și asupra acestui tip de control de constituționalitate.

Constituția Republicii Moldova îi conferă Curții Constituționale competența de a exercita, la sesizare, controlul constituționalității tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte (art. 135 alin. (1) lit. a)). Constituția nu prevede ce fel de tratate sunt supuse controlului constituționalității și la ce etapă: până sau după intrarea lor în vigoare. Însă, pe cale jurisprudențială, Curtea Constituțională a decis că tratatele internaționale pot fi contestate în fața ei de către subiectele cu drept de sesizare între momentul exprimării consimțământului Republicii Moldova de a fi legată prin tratat și momentul intrării în vigoare a tratatului. În concepția Curții Constituționale, tratatele internaționale care au devenit executorii pentru Republica Moldova nu pot fi verificate sub aspectul constituționalității, pentru că statul nu și-ar putea executa angajamentele care rezultă din tratat, contrar principiului *pacta sunt servanda*.

Curtea a examinat în fond constituționalitatea a trei tratate, dintre care – două au fost recunoscute constituționale (Statutul Curții Penale Internaționale și Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte), iar unul a fost declarat neconstituțional (Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat). Corelativ, Curtea a respins solicitările de a efectua controlul constituționalității unor tratate care erau în vigoare pentru Republica Moldova (Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul militar; Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat).

Prin urmare, deși limitată (pe cale jurisprudențială), competența Curții Constituționale de a exercita controlul constituționalității tratatelor internaționale constituie un filtru/remediu pentru asigurarea preeminenței dreptului, supremației Constituției și a intereselor naționale ale Republicii Moldova.

Referințe bibliografice

1. Decizia Curții Constituționale nr. 5 din 24 septembrie 2002 privind sistarea procesului pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 37-138.
2. Decizia Curții Constituționale nr.1 din 15 martie 2010 asupra sesizării pentru controlul constituționalității Legii nr. 348-XV din 12.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 41-43.
3. Decizia Curții Constituționale nr. 17 din 7 noiembrie 2013 de respingere a sesizării nr. 35a/2013 pentru controlul constituționalității unor acte referitoare la Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind cooperarea în domeniul militar. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 312-314.
4. Decizia Curții Constituționale nr. 41 din 23 aprilie 2020 privind cererea de suspendare a acțiunii Hotărârilor Guvernului nr. 162 din 13 martie 2020 și nr. 252 din 21 aprilie 2020 (sesizarea nr. 56a/2020). <https://bit.ly/3QPZZhf> (vizitat 01.09.2025).
5. Hotărârea Curții Constituționale nr. 55 din 14 octombrie 1999 privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 118-119.
6. Hotărârea Curții Constituționale nr. 22 din 2 octombrie 2007 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Statutul Curții Penale Internaționale. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 161-164.
7. Hotărârea Curții Constituționale nr. 24 din 9 octombrie 2014 pentru controlul constituționalității Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, și a Legii nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere (Acordul de Asociere RM – UE) (sesizarea nr. 44a/2014). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 333-338.
8. Hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 7 mai 2020 pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat pe 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr. 169 din 13 martie 2020 și nr. 252 din 21 aprilie 2020 și a Legii nr. 57 din 23 aprilie 2020 (sesizările nr. 56a/2020, nr. 57a/2020 și nr. 58a/2020). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr. 131-141.
9. Opinia separată a dlui judecător Mircea Iuga la Decizia Curții Constituționale nr. 5 din 24 septembrie 2002 privind sistarea procesului pentru controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 37-138.
10. Mendez M. Constitutional review of treaties: Lessons for comparative constitutional design and practice. În: *International Journal of Constitutional Law*, 2017, Volume 15, Issue 1, p. 84-109.